

New Educational Approaches

New Educational Approaches

E-ISSN: 2423-6780

Vol. 18, Issue 1, No.37, Spring and Summer 2023, P:27-46

Received: 26/07/2022 Accepted: 29/01/2023

Research Article

The Role of Parents' Media Literacy in Critical Thinking of First year High School Students

Negar Sadat Tabataba: Ph.D student of curriculum planning, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran
negartabataba1375@gmail.com

Sayedamin Azimi *: Assistant Professor of educational technology, Department of Education, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran
sa.azimi@edu.ui.ac.ir

Abstract

The aim of this study was to investigate the relationship between media literacy and demographic characteristics of families with critical thinking of first grade high school students in Shahreza in the academic year 1399-1400. In this study, the correlation method, which is one of the descriptive research methods, was used. The statistical population of the study is all junior high school students in Shahreza and their parents. Through stratified random sampling and using Cochran's formula, 684 junior high school students in Shahreza and their parents. Were selected as a sample. Data collection tools in this study were a researcher-made media literacy questionnaire and the California Standard Critical Thinking Standard Questionnaire Form B. Pearson correlation, chi-square and regression analysis with SPSS.26 software were used to analyze the data. Findings indicated that there is a significant relationship between parents' media literacy and critical thinking of first year high school students in Shahreza. In addition, there is a significant relationship between age and gender of parents with critical thinking of first year high school students in Shahreza. But there is no significant relationship between parents' education and critical thinking of first year high school students in Shahreza. Therefore, the results of the study showed that fathers and younger parents have a better performance in creating a critical view in their children. Also, the parents' education has no effect on creating a critical view of the children.

Keywords: Media literacy, critical thinking, parents, students, first year of high school

Introduction

The reduction in parent-child communication time and the increase in interaction with new media necessitate the development of proper parenting skills, including media literacy skills

---

* Corresponding Author

in parents (Pakdaman Savoji et al., 2013). Media literacy helps individuals distinguish between truth and misinformation in media messages and enables them to use media critically. Conversations and discussions between parents and children create a foundation for strengthening critical thinking in children (Pratiwi et al., 2019; Nassiri, 2017). Critical thinking refers to the intelligent and purposeful use of abilities to interpret and evaluate diverse information (Topoglu, 2014). The widespread use of media among children, concerns about the lack of skills in distinguishing between reliable and unreliable information, and the existence of various research opinions regarding the vital role and potential of parents in helping children understand and interpret media content (Winterbottom Austin & Pinkleton, 2001; Barkin et al., 2006; Potter, 2010) have motivated researchers to conduct studies on the relationship between media literacy and the socio-demographic characteristics of parents with students' critical thinking. Based on this, the research questions are as follows:

Is there a significant relationship between parents' media literacy and students' critical thinking?

Is there a significant relationship between parents' socio-demographic characteristics and students' critical thinking?

Methodology

This study employed a descriptive-applied research design and utilized the correlation coefficient calculation method to answer the research questions. The statistical population consisted of 6,203 high school students and their parents in Shahreza city during the academic year 2020-2021. A sample of 684 individuals was selected using cluster random sampling based on Cochran's formula.

Data were collected using two researcher-developed media literacy questionnaires and a modified version of the California Critical Thinking Questionnaire Form B, developed by Facione and Facione in 1989-1990. The media literacy questionnaire included 45 items and 6 main subscales on a 5-point Likert scale, covering: 1) general questions on media literacy, 2) time of media usage, 3) evaluation of content comprehension, 4) awareness of hidden objectives, 5) critique of media messages, and 6) analysis of media messages. The face validity of the questionnaire was confirmed by five experts in the field of media literacy. The reliability of the questionnaire, assessed using Cronbach's alpha, ranged from 0.72 to 0.85 in different subscales.

The critical thinking questionnaire comprised 34 items and 5 sections, namely: 1) analysis, 2) evaluation, 3) inference, 4) inductive reasoning, and 5) deductive reasoning. The reliability of this questionnaire, assessed using Cronbach's alpha, ranged from 0.70 to 0.82 in different subscales.

Research Findings

To answer the first research question, linear regression analysis was employed. The results are presented in Table 1.

Table 1. Linear Regression Analysis of the Relationship between Media Literacy and Students' Critical Thinking

Model	Sum of squares	df	average of squares	Statistics f	Significance level	R	R ²
Regression	243548.683	5	48709.737	322.008	0.001	0.839	0.704
Residual	102560.210	678	151.629				
Total	346108.893	683					

The results obtained from the calculation of regression analysis indicate that there is a significant relationship between parental media literacy and children's critical thinking at a significance level of 0.05. The correlation coefficient was found to be 0.704 (R²). The results of the Pearson correlation coefficient between media literacy and critical thinking are presented in Table 2.

Table 2 - Pearson Correlation Coefficients between Parental Media Literacy and Students' Critical Thinking

Critical Thinking Categories	Media Literacy	Sig
Interpretive Skills	0.26	0.001
Inferential Skills	0.82	0.001
Evaluative Skills	0.24	0.001
Inductive Reasoning	0.27	0.001
Deductive Reasoning	0.28	0.001

Based on the results obtained from Table 2, it can be concluded that the strongest relationship exists between parental media literacy and inferential skills, while the weakest relationship is observed with the component of evaluative skills.

To address the second research question, Pearson correlation and Chi-square tests were employed. The results are presented in Table 3.

Table 3 - Correlation Coefficients between Research Variables

		Critical thinking
Age	Pearson Correlation	0.23
	Statistical Significance	0.000
Education	Pearson Correlation	0.02
	Statistical Significance	0.65
Gender	Pearson Correlation	144.8
	Statistical Significance	0.000

The results of the correlation coefficients between demographic variables and students' critical thinking are as follows: age ($r = 0.23$, $p < 0.01$), education ($r = 0.02$, $p < 0.01$), and gender ($\chi^2 = 8.144$, $p < 0.01$). Therefore, there is a significant relationship between students' critical thinking and the demographic variables of parental age and gender. However, no significant relationship was found between parental education and students' critical thinking. To further examine the impact of parental education on students' critical thinking, an analysis of variance (ANOVA) test was conducted. The results of this test can be observed in Table 4.

Table 4 - The Impact of Parental Education on Students' Level of Critical Thinking

Source of change	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	Significance
Between group	102.33	5	20.46	0.89	0.48
Within-Group	15450.41	678	22.78		
Sum	15552.73	68			

According to the results of the analysis of variance (ANOVA) test, parental education is not significantly associated with the level of students' critical thinking ($p > 0.05$).

Discussion and Conclusion:

Based on the research findings, the level of parental media literacy has an impact on the critical thinking of their children. Parents who use a critical approach to media engagement

have children who are more critical and sensitive to media content (Aslani et al., 2019). This finding highlights the importance of parental role modeling. Given the vastness of media platforms, society requires critical and active users to preserve its cultural and social values. Therefore, enhancing the level of media literacy among individuals in society is essential for the preservation of cultural and historical values. Furthermore, the research findings indicate that the younger the age of parents, the higher the level of critical thinking in their children. Young parents are more likely to be users of virtual spaces and have greater knowledge and awareness of contemporary technologies. They are more familiar with the risks and opportunities of the virtual world compared to older parents (Pakdaman Savoji et al., 2013; Karami Namivandi et al., 2018; Schmidt, 2015). However, the results did not show a significant relationship between parental education level and students' critical thinking. This finding confirms the difference between media literacy and academic education (Babapirali, 2018; Chitsaz, 2020; Shapiro & Salovey, 2011). Parents may have a high academic education level, such as a doctoral degree, but their media literacy level may be lower than parents with elementary education.

Moreover, based on the research findings, the gender of parents has an influence on the level of critical thinking in their children. Fathers play a more significant role in their children's critical thinking compared to mothers. Studies conducted in Iran have shown that men have greater access to the internet compared to women. Women tend to use media more for entertainment purposes and for communication and interaction with friends and family, while men use media for daily news and social and political discussions (Mirfardi & Valinezhad, 2018; Armen et al., 2015; Kalantari et al., 2013). Therefore, fathers are more engaged in media spaces and strive to analyze all aspects of the information received. They are also more informed about the risks and accuracy of information and try to transfer their critical perspective on media to their children.

رویکردهای نوین آموزشی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان

سال هیجدهم، شماره ۱، شماره پیاپی ۳۷، بهار و تابستان ۱۴۰۲، ص: ۴۶-۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۳

مقاله پژوهشی

نقش سواد رسانه‌ای والدین در تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه

نگارالسادات طباطبای: دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی،

دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

negartabataba1375@gmail.com

سید امین عظیمی* : استادیار تکنولوژی آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه

اصفهان، اصفهان، ایران.

sa.azimi@edu.ui.ac.ir

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سواد رسانه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی والدین با تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ صورت گرفته است. در این پژوهش از روش همبستگی که یکی از روش‌های پژوهش توصیفی است، استفاده شد. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا و والدین آنهاست که از طریق نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران، ۶۸۴ دانش‌آموز دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا و والدین آنها به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته سواد رسانه‌ای و پرسش‌نامه استاندارد تفکر انتقادی کالیفرنیا فرم ب بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون، خی دو و تحلیل رگرسیون با نرم‌افزار SPSS.26 استفاده شد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که بین سواد رسانه‌ای والدین و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معناداری هست. علاوه بر آن، بین سن و جنسیت والدین با تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معنادار وجود دارد؛ اما بین تحصیلات والدین و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معناداری نیست. نتایج پژوهش نشان‌دهنده آن بود که والدین پدر و والدین جوان‌تر در ایجاد نگاه نقادانه در فرزندان عملکرد بهتری دارند؛ همچنین سطح تحصیلات آکادمیک والدین تأثیری در تفکر انتقادی فرزندان ندارد.

واژگان کلیدی: سواد رسانه‌ای، تفکر انتقادی، والدین، دانش‌آموزان، دوره اول متوسطه.

* نویسنده مسئول:

مقدمه

یکی از وقایع اجتناب‌ناپذیر در عصر امروز این است که رسانه‌ها برای ورود به دنیای انسان‌ها منتظر دعوت‌نامه نمی‌مانند، بلکه پیام‌های خود را به دنیای انسان‌ها تحمیل می‌کنند (فاطمی، ۱۳۹۷). در عصر حاضر رسانه‌ها بیشتر از والدین در شکل‌گیری شخصیت، افکار و رفتارهای فرزندان ایفای نقش می‌کنند. کودکان در سنین پایین با رسانه‌ها و محتوای مختلفی مواجه می‌شوند که متناسب با سن آنها طراحی نشده است. از طرفی نوجوانان نیز زمان بسیار زیادی را با رسانه‌ها سپری می‌کنند (Steinbrink & Cook, 2003). در کنار این موارد کاهش گفتگوی والدین با همدیگر و با کودکان در جامعه امروز و افزایش زمان تعامل با رسانه‌های جدید مانند تبلت، موبایل و اینترنت (فاطمی، ۱۳۹۷) باعث شده است، والدین به غول فرهنگ صنعتی سرمایه‌داری رسانه‌ها اجازه دهند، فرزندان را ببلعند و هویت آنها را به همان چیزی تبدیل کنند که در خدمت منافع آنها باشد (DeGaetano, 2004/1393)؛ در نتیجه چنین رویدادهایی مشکلاتی در شخصیت و رفتار فرزندان و به‌ویژه نوجوانان ایجاد می‌شود. والدین در دنیای امروز تنها با تسلط بر مهارت‌های پایه‌ای و ابتدایی گذشته همچون نقش مدیریتی در خانواده و کنترل نسبی فرزندان در سطح سواد عامه نمی‌توانند به‌عنوان والدین موفق عمل کنند. تربیت درست فرزندان مستلزم گسترش مهارت‌هایی از جمله سواد رسانه‌ای و نظارت و کنترل هدفمندانه بر اهداف رسانه‌ها است (پاکدامن‌ساوجی، ۱۳۹۱). سواد رسانه‌ای به‌عنوان توانایی دسترسی، تحلیل، ارزیابی و تولید اطلاعات در قالب‌های متنوع رسانه‌ای شامل پیام‌های چاپی و غیر چاپی تعریف شده است (Shapiro & Celot, 2011). به‌عبارتی، سواد رسانه‌ای به افراد کمک می‌کند تا تفاوت بین حقیقت و مغالطه را در پیام‌های رسانه‌ای تشخیص دهند و با نگاه انتقادی از رسانه‌ها استفاده کنند. به این ترتیب، تحت تأثیر پیام‌های مخرب و بی‌اعتبار رسانه‌های مختلف قرار نمی‌گیرند (طلوعی، ۱۳۹۱؛ Dubey-، 2010; Oneill, 2010; Potter, 2013; Ofcom, 2019; Silverblatt et al., 2014; Jhaveri & Cheung, 2016؛ نصیری، ۱۳۹۶). درحقیقت سواد رسانه‌ای پادزهری است که والدین از طریق آن فرزندان را در مقابله با آسیب‌های رسانه‌ای مقاوم و نقاد می‌کنند (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۹؛ فاطمی، ۱۳۹۷؛ نصیری، ۱۳۹۶؛ Potter, 2010). یکی دیگر از افرادی که به مقوله سواد رسانه‌ای توجه کرده و نظریه ارائه داده، الیزابت تامن است. در این نظریه سواد رسانه‌ای همانند فیلتری است که پیام‌ها از آن عبور می‌کنند و غربال می‌شوند (Thoman & Jolls, 2005). براساس این نظریه سواد رسانه‌ای به سه لایه استفاده از رسانه‌ها، توجه به جنبه‌های نامحسوس و مشاهده انتقادی رسانه‌ها تقسیم می‌شود. در تعریف هابز برخورد با رسانه‌های مختلف از یک نظام تفسیری و ترجیحی در افراد تأثیر می‌پذیرد و به داوری‌های ذهنی و اخلاقی درباره رسانه یا پیام آن می‌انجامد (Hobbs, 2017). از نظر لینگوستون این نوع نگاه به سواد رسانه‌ای به حس مسئولیت‌پذیری بیشتر در افراد می‌انجامد (Livingstone, 2014). لی و همکاران با ارائه مدل سواد رسانه‌ای تلاش کردند، مراحل کسب سواد رسانه‌ای را توضیح دهند (Lee et al., 2015). در الگوی لی و همکاران هر مخاطب در ابتدا، برای دریافت سواد رسانه‌ای مصرف‌کننده است؛ یعنی باید مسیر مصرف عادی و سپس مصرف انتقادی را طی کند. در مرحله بعد، در صورت وجود علاقه و کسب توانمندی بیشتر ضمن مصرف رسانه به مرحله زایشی و تولیدی ورود پیدا می‌کند. در این مرحله نیز در ابتدا، فقط تولیدکننده خواهد بود و در ادامه، در صورت برخورداری از تفکر انتقادی به تولید و مصرف رسانه از نوع انتقادی دست پیدا می‌کند (انصاری و همکاران، ۱۴۰۰). البته این امر نیازمند اصلاح زیرساخت‌های نامناسب موجود و فراهم کردن زیرساخت‌های جدید موردنیاز است (عزیزی و همکاران، ۱۴۰۱).

تعاملات سازنده باید در فضای خانه افزایش یابد و والدین و فرزندان درباره محتوای رسانه‌ها و صدق و کذب آن گفتگو کنند؛ و گرنه فرزندان سطحی‌نگر و منفعل تربیت خواهند شد (نصیری، ۱۳۹۶؛ Pratiwi et al., 2019). گفتگو و تبادل نظر زمینه تقویت تفکر انتقادی را در فرزندان ایجاد می‌کند. تفکر انتقادی به معنای استفاده هوشمندانه و هدفمند از توانایی‌ها برای تفسیر و ارزیابی درست اطلاعات مختلف است (Topoğlu, 2014). از نظر بروان و کلی تفکر انتقادی عبارت است از آزمایش فرضیه‌ها و راه‌حل‌های پیشنهادی برای حل مسائل زندگی. آنها تفکر انتقادی را فرآیند قضاوت خودنظم‌دهی شده و هدف‌دار می‌دانند که به شواهد، زمینه، مفاهیم، روش‌ها و معیارها توجه دارد (Browne & Keeley, 2007). تفکر انتقادی دارای مؤلفه‌های گوناگونی است و عناصر مختلفی برای تفکر انتقادی در نظر گرفته شده است. به‌طور کلی این عناصر عبارت‌اند از: سؤال کردن، ارزیابی شواهد و اظهارات، استدلال، تفسیر، تجزیه و تحلیل، استنباط، قضاوت صحیح درباره مسائل، ارزشیابی، آشکارسازی و خودتنظیمی جزء مهارت‌های تفکر نقادانه محسوب شده است (Facione & Facione, 1994; Browne & Keeley, 2007).

افراد دارای مهارت‌های تفکر انتقادی درک بهتری از اطلاعات رسانه‌ها دارند، کیفیت اطلاعات را ارزیابی می‌کنند و مفروضات آن را به چالش می‌کشند (موسویان و همکاران، ۱۳۹۶؛ Johnson, 2013; Wade, 2014; Scheibe & Rogow, 2015). در واقع، تفکر انتقادی یکی از مهم‌ترین اصول آموزشی هر کشور است (Meyers, 1986/1383; Giraldo-Garccia & Alotebi, 2015; Edwards, 2007) و هر کشوری برای دستیابی به رشد و شکوفایی به افرادی با تفکر انتقادی بالا نیاز دارد؛ زیرا این نوع تفکر افراد جامعه را قادر خواهد ساخت، دنیای اطراف خود را با دقت و مهارت بیشتری تحلیل و شناسایی کنند (Dwyer et al., 2014) و برای دستیابی به پیشرفت و حل مشکلات گام‌های مؤثر بردارند (Gul et al., 2010).

اما نکته مهم این است که آیا والدین می‌توانند تفکر انتقادی را در فرزندان خود به وجود آورند؟ آیا والدینی که سواد رسانه‌ای دارند، قادر هستند، فرزندان منتقد و متفکری تربیت کنند؟ گسترش استفاده از رسانه‌ها در میان فرزندان و نگرانی در زمینه کمبود مهارت در تمییز بین اطلاعات معتبر و غیر معتبر از یک سو و وجود نظرات پژوهشی مختلف در زمینه نقش حیاتی و بالقوه والدین در کمک به فرزندان برای درک و تفسیر محتوای رسانه‌ها (Weintraub Austin & Pinkleton, 2001; Barkin et al., 2006; Potter, 2010) انگیزه پژوهشگران را به انجام پژوهش در زمینه بررسی رابطه سواد رسانه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی والدین با تفکر انتقادی دانش‌آموزان تقویت کرد. از آنجایی که امروزه با توجه به نفوذ اینترنت و همه‌گیر شدن رسانه‌های مجازی دانش‌آموزان بخش زیادی از فعالیت‌های روزمره و آموزشی خود را در رسانه‌های مختلف انجام می‌دهند، این استفاده اگر با اندیشه، مدیریت و تدابیر حساب‌شده صورت نگیرد، تأثیرات نامطلوب روحی، جسمی و اخلاقی برای دانش‌آموزان و دانشجویان خواهد داشت (سراجی و همکاران، ۱۳۹۸). در بیشتر مواقع سطح سواد رسانه‌ای والدین از معلمان و متخصصان آموزشی پایین‌تر است؛ زیرا والدین تصور می‌کنند، مدارس و نظام آموزشی مسئول تربیت منتقدان فرزندان در دنیای رسانه‌ها هستند (Rich, 2014)؛ همچنین بسیاری از والدین براساس تجربیات شخصی خود، نه براساس مهارت به آموزش فرزندان توجه می‌کنند (Potter, 2010)؛ بنابراین با توجه به ماهیت اثرگذار رسانه‌ها در جهان امروز به‌ویژه در سطح فرهنگی خانواده‌ها باید از طریق ارتقای سواد رسانه‌ای خود و داشتن نگاه نقادانه (سلطانیان و همکاران، ۱۴۰۱) بتوانند رسانه‌های مختلف را در خدمت ارزش‌های انسانی درآوردند و به بهبود مناسبات انسانی در خانواده کمک کنند. توجه ویژه به سواد رسانه‌ای به انتخاب و استفاده آگاهانه خانواده‌ها از رسانه‌ها

کمک می‌کند و موجب می‌شود، والدین در انتخاب هر رسانه و کالای فرهنگی به میزان سودمندی تربیتی آن و ویژگی‌های رشدی فرزندان توجه کنند (محمد رجبی، ۱۳۹۷؛ Potter, 2010)؛ اما لازم است، در ابتدا، تفکر انتقادی یعنی نگاه تیزبینانه و انتقادی در فرزندان نسبت به کلیه امور زندگی فردی و اجتماعی‌شان رشد و پرورش یابد (Ocak et al., 2016). بر همین اساس سؤال اصلی که این پژوهش به آن توجه کرده، این است که آیا بین سواد رسانه‌ای و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی والدین با تفکر انتقادی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

در ادامه، برخی از پژوهش‌های مرتبط با سؤال پژوهش معرفی می‌شوند:

نتایج تحقیق عجم و یعقوبی (۱۳۹۹)، با عنوان «بررسی تأثیر میزان سواد رسانه‌ای معلمان با گرایش به تفکر انتقادی آنان» حاکی از آن بود که بین سواد رسانه‌ای دبیران آموزش و پرورش با توسعه تفکر انتقادی رابطه معنادار و تأثیر مثبتی وجود دارد.

نتایج پژوهش سراجی و همکاران (۱۳۹۸) تحت عنوان «رابطه میزان سواد رسانه‌ای با تفکر انتقادی دانشجویان» نشان‌دهنده آن بود که بین سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی دانشجویان رابطه مستقیم وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه میزان سواد رسانه‌ای افزایش پیدا کند، تفکر انتقادی نیز افزایش پیدا خواهد کرد و اگر سطح مهارت سواد رسانه‌ای پایین‌تر باشد، تفکر انتقادی دانشجویان نیز در سطح پایینی خواهد بود؛ همچنین مشخص شد، همه مؤلفه‌های سواد رسانه‌ای (دسترسی به رسانه‌ها، مهارت استفاده از رسانه‌ها، فهم انتقادی از رسانه‌ها و تولید پیام) توانایی پیش‌بینی میزان تفکر انتقادی دانشجویان را دارند.

علیزاده و همکاران (۱۳۹۷)، تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر آموزش سواد رسانه‌ای بر مهارت‌های تفکر انتقادی دانش‌آموزان پایه هشتم متوسطه در شهرستان ارومیه» انجام دادند. نتایج پژوهش آنها نشان‌دهنده آن بود که آموزش سواد رسانه‌ای بر هر پنج مهارت تفکر انتقادی (تحلیل، استنباط، ارزشیابی، استقرا و قیاس) در بین دانش‌آموزان مؤثر بوده است. حاجی‌زاده و حاجی‌زاده شبانی (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان «سواد رسانه‌ای، تفکر انتقادی و نقش خانواده» سواد رسانه‌ای، تفکر انتقادی و نقش خانواده را بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان‌دهنده آن بود که سواد رسانه‌ای به فرد اجازه می‌دهد، با دنیای اطلاعات در تعامل باشد و هوشمندانه نیازهای اطلاعاتی خود را شناسایی، جستجو و بهره‌برداری کند.

نتایج مطالعه نصیری و همکاران (۱۳۹۵) با عنوان «آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان پایه ششم با رویکردی بر تفکر انتقادی» نشان داد، دانش‌آموزان گروه آزمایش نسبت به دانش‌آموزان گروه کنترل با توجه به آموزش‌هایی که به آنان ارائه شد، در مهارت‌های استفاده از رسانه‌ها، تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای، توانایی تولید و ارسال پیام‌های رسانه‌ای و تفکر انتقادی در استفاده از رسانه‌ها در سطح بالاتری از مهارت سواد رسانه‌ای قرار گرفتند.

آرت پژوهشی تحت عنوان «سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی» انجام داد و به این نتیجه رسید که تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ها مهارت دانش‌آموزان را در خواندن، مشاهده و گوش دادن به متون چاپی، صوتی و تصویری، تجزیه و تحلیل پیام و تفسیر و نوشتن بهبود می‌بخشد. علاوه بر این، باید تأکید کرد که رشته سواد رسانه‌ای غیرسیاسی است. مریان سواد رسانه‌ای به مردم می‌آموزد که چگونه فکر کنند، نه اینکه درباره چه چیزی فکر کنند (Art, 2018). راسموسن و همکاران پژوهشی تحت عنوان «پیش‌بینی رفتارهای میانجیگری والدین: تأثیر مستقیم و غیرمستقیم تفکر انتقادی والدین درباره رسانه‌ها و نگرش‌ها درباره تعاملات والدین و کودک» انجام دادند. آنها در این پژوهش بیان می‌کنند، بسیاری از والدین قادر به برقراری ارتباط متقابل با فرزندان خود درباره محتوای رسانه‌ای نیستند و تحقیقات گذشته درگیری والدین

را در رفتارهای مراقبتی با فرزندان شناسایی کرده است (Rasmussen et al., 2016). این یافته‌ها حاکی از آن است که برنامه‌های سواد رسانه‌ای با هدف بهبود تفکر انتقادی والدین درباره رسانه‌ها ممکن است راهی مؤثر برای تغییر پاسخ کودکان به استفاده از رسانه‌ها باشد.

همان‌طور که در پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده مشاهده می‌شود، تاکنون پژوهشی که به‌طور مستقیم نقش سواد رسانه‌ای والدین و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها را در تفکر انتقادی دانش‌آموزان متوسطه بررسی کند، انجام نشده است. پژوهش‌های قبلی اغلب نقش والدین را به‌عنوان یک میانجی در تفکر انتقادی بررسی کرده‌اند؛ همچنین بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه بر تفکر انتقادی دانشجویان متمرکز بوده‌اند. در پژوهش حاضر با توجه به اهمیت سنین نوجوانی و امکان رشد مهارت‌های تفکر انتقادی در این مرحله سنی رابطه میزان سواد رسانه‌ای والدین و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان بر تفکر انتقادی دانش‌آموزان متوسطه اول به‌طور خاص مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس سؤال‌هایی که در این پژوهش به آنها پاسخ داده می‌شوند، عبارت‌اند از:

۱- آیا بین سواد رسانه‌ای والدین و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معنادار وجود دارد؟

۲- آیا بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی والدین (سن، جنس و تحصیلات) و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معنادار وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

روش، جامعه و نمونه آماری: با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش حاضر از روش پژوهش همبستگی که یکی از روش‌های پژوهش توصیفی است، استفاده شده است. این پژوهش بر مبنای هدف جزء پژوهش‌های کاربردی است. به این دلیل پژوهش از نوع توصیفی است که هدف محقق از انجام این پژوهش بررسی سطوح سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی در مخاطبان بوده است و از این جهت که رابطه بین سواد رسانه‌ای والدین و تفکر انتقادی دانش‌آموزان بررسی شد، این پژوهش از نوع همبستگی است. با توجه به اینکه نوجوانی دوران به‌شدت حساسی است و فرزندان در این سن تحت تأثیر نظرات هم‌گروهی‌ها و رسانه‌های مختلف قرار دارند، دانش‌آموزان دوره اول متوسطه به‌عنوان نمونه پژوهشی در نظر گرفته شد؛ بنابراین جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا و والدین آنها در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل دادند. در مجموع ۶۲۰۳ نفر دانش‌آموز دوره اول متوسطه به‌همراه والدین آنها به‌عنوان جامعه آماری پژوهش تعیین شدند که از طریق فرمول کوکران و با توجه به تعداد نمونه (۶۲۰۳ نفر)، ۶۸۴ نفر از دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا و والدین آنها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها: برای گردآوری داده‌ها از دو پرسش‌نامه به شرح زیر استفاده شده است:

۱- پرسش‌نامه سواد رسانه: در این پژوهش با توجه به اینکه پرسش‌نامه‌های موجود در حوزه سواد رسانه‌ای با نیازهای پژوهش حاضر تناسب کافی نداشتند، از پرسش‌نامه سواد رسانه‌ای محقق‌ساخته استفاده شد. برای ساخت این پرسش‌نامه، از پرسش‌نامه‌های موجود و ادبیات پژوهشی موجود بهره گرفته شد. این پرسش‌نامه ۴۵ سؤال و ۶ زیرمؤلفه دارد که شامل: ۱. سؤال‌های کلی در ارتباط با سواد رسانه‌ای؛ ۲. زمان استفاده از رسانه؛ ۳. ارزیابی درک محتوا؛ ۴. آگاهی از اهداف پنهان؛ ۵. نقد پیام‌های رسانه‌ای؛ ۶. تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای است که پاسخ‌دهندگان پاسخ

مدنظر خود را در طیف ۵ درجه‌ای لیکرت انتخاب می‌کردند. روایی صورتی پرسش‌نامه از سوی ۵ تن از متخصصان حوزه سواد رسانه‌ای تأیید شد. به منظور ارزیابی پایایی پرسش‌نامه سواد رسانه‌ای از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: پایایی پرسش‌نامه سواد رسانه‌ای

Table1. Reliability of media literacy questionnaire

متغیر	پایایی
سواد رسانه‌ای	۰/۷۶
مؤلفه‌های سواد رسانه‌ای	
سؤال‌های کلی سواد رسانه	۰/۷۹
زمان استفاده از رسانه	۰/۷۶
ارزیابی درک محتوا	۰/۷۲
آگاهی از اهداف پنهان	۰/۸۲
نقد پیام‌های رسانه‌ای	۰/۷۶
تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای	۰/۸۵

همان‌طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، پایایی حیطه‌های مختلف و کل سؤال‌های پرسش‌نامه بیش از ۷۰ صدم است که این حد از پایایی نشان از اعتبار پرسش‌نامه دارد.

۲- پرسش‌نامه تفکر انتقادی

برای سنجش تفکر انتقادی دانش‌آموزان دبیرستانی از فرم ب اصلاح‌شده پرسش‌نامه تفکر انتقادی کالیفرنیا استفاده شده که در سال‌های ۱۹۸۹-۱۹۹۰ توسط فاسیون و فاسیون ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای ۳۴ گویه و ۵ بخش است که عبارت‌اند از: تجزیه و تحلیل، ارزشیابی، استنباط، استدلال استقرایی و قیاسی. برخی از گویه‌های این پرسش‌نامه چهار گزینه‌ای و برخی پنج گزینه‌ای هستند. این پرسش‌نامه ابزاری کاربردی برای ارزیابی مهارت‌های انتقادی است (Facione & Facione, 1994). به منظور درک بهتر گویه‌های پرسش‌نامه از سوی دانش‌آموزان گویه‌های آن تا حد امکان با عبارت‌های قابل فهم روان‌سازی شد. برای ارزیابی پایایی پرسش‌نامه تفکر انتقادی کالیفرنیا از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲: پایایی پرسش‌نامه تفکر انتقادی

Table2. Reliability of critical thinking questionnaire

متغیر	پایایی
تفکر انتقادی	۰/۸۴
مؤلفه‌های تفکر انتقادی	
مهارت‌های تفسیری	۰/۷۱
مهارت‌های استنباطی	۰/۷۶
مهارت‌های ارزشیابی	۰/۸۲
استدلال استقرایی	۰/۷۰
استدلال قیاسی	۰/۷۸

یافته‌های پژوهش

ابتدا، برخی از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش ارائه و سپس یافته بر مبنای سؤال‌های پژوهش ارائه می‌شود. تعداد والدین شرکت‌کننده در این پژوهش شامل ۶۸۴ نفر بود که از این تعداد ۱۸۳ نفر مرد و ۵۰۱ نفر زن بودند؛ همچنین تعداد دانش‌آموزان شرکت‌کننده نیز ۶۸۴ نفر بود که از این تعداد ۳۴۱ دانش‌آموز دختر و ۳۴۳ دانش‌آموز پسر بودند. در جدول‌های شماره ۳، ۴ و ۵ فراوانی و درصد مربوط به سن و تحصیلات والدین و سن دانش‌آموزان آورده شده است.

جدول ۳: توزیع فراوانی حجم نمونه براساس سن والدین

Table3. Frequency distribution of sample size based on parents' age

درصد	فراوانی	سن والدین
۲/۵	۱۷	۳۱-۳۵
۲۱/۲	۱۴۵	۳۶-۴۰
۳۷/۷	۲۵۸	۴۱-۴۵
۲۳/۵	۱۶۱	۴۶-۵۰
۹/۵	۶۵	۵۱-۵۵
۵/۵	۳۸	۵۶-۶۰

جدول ۴: توزیع فراوانی حجم نمونه براساس تحصیلات والدین

Table 4. Frequency distribution of the sample size based on the education level of the parents

درصد	فراوانی	تحصیلات والدین
۱۱/۴	۷۸	زیر دیپلم
۱۶/۵	۱۱۳	دیپلم
۲۲/۷	۱۵۵	فوق دیپلم
۳۳	۲۲۶	کارشناسی
۱۳/۵	۹۲	کارشناسی ارشد
۲/۹	۲۰	دکتر

جدول ۵: توزیع فراوانی حجم نمونه براساس سن دانش‌آموزان

Table 5. Frequency distribution of the sample size based on the age of the students

درصد	فراوانی	سن دانش‌آموزان
۱۵/۸	۱۰۸	۱۲
۲۴/۷	۱۶۹	۱۳
۳۴/۶	۲۳۷	۱۴
۲۴/۹	۱۷۰	۱۵
۱۰۰	۶۸۴	کل

سؤال اول پژوهش: آیا بین سواد رسانه‌ای خانواده‌ها و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه معنادار وجود دارد؟

برای بررسی رابطه بین سواد رسانه‌ای خانواده‌ها و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا از تحلیل رگرسیون خطی استفاده شده است. خلاصه نتایج به‌دست آمده از این آزمون در جدول (۶) آمده است.

جدول ۶: تحلیل رگرسیون خطی رابطه سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی دانش‌آموزان

Table 6. Linear regression analysis of the relationship between media literacy and students critical thinking

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره f	سطح معناداری	R	R ²
رگرسیون	۲۴۳۵۴۸/۶۸۳	۵	۴۸۷۰۹/۷۳۷	۳۲۲/۰۰۸	۰/۰۰۱	۰/۸۳۹	۰/۷۰۴
باقیمانده	۱۰۲۵۶۰/۲۱۰	۶۷۸	۱۵۱/۲۶۹				
کل	۳۴۶۱۰۸/۸۹۳	۶۸۳					

نتایج به‌دست آمده از محاسبه تحلیل رگرسیون نشان‌دهنده آن است که سواد رسانه‌ای والدین بر تفکر انتقادی فرزندان اثرگذار است. آماره f در سطح ۰/۰۵ معنادار است؛ بنابراین میزان تفکر انتقادی فرزندان از طریق سواد رسانه‌ای والدین پیش‌بینی می‌شود. مقدار ضریب همبستگی $R^2 = 0.704$ نشان‌دهنده آن است که ۷۰ درصد از تغییرات در تفکر انتقادی فرزندان ناشی از سطح سواد رسانه‌ای والدین است.

میزان ضریب همبستگی پیرسون بین سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی به‌صورت مفصل در جدول (۷) نشان داده شده است.

جدول ۷: ضریب همبستگی پیرسون بین سواد رسانه‌ای والدین و تفکر انتقادی دانش‌آموزان

Table 7. Pearson's correlation coefficient between parents' media literacy and students' critical thinking

Sig	سواد رسانه‌ای	مؤلفه‌های تفکر انتقادی
۰/۰۰۱	۰/۲۶	مهارت‌های تفسیری
۰/۰۰۱	۰/۸۲	مهارت‌های استنباطی
۰/۰۰۱	۰/۲۴	مهارت‌های ارزشیابی
۰/۰۰۱	۰/۲۷	استدلال استقرایی
۰/۰۰۱	۰/۲۸	استدلال قیاسی

براساس نتایج به‌دست آمده از جدول (۷) گفته می‌شود، بیشترین رابطه بین سواد رسانه‌ای والدین با مؤلفه‌های تفکر انتقادی به مهارت‌های استنباطی و کمترین رابطه به مؤلفه مهارت‌های ارزشیابی مربوط است.

سؤال دوم پژوهش: آیا بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خانواده‌ها و تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا رابطه وجود دارد؟ برای بررسی رابطه بین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خانواده‌ها (سن، تحصیلات و جنس) با تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا به‌ترتیب از آزمون‌های پیرسون و خی دو استفاده شده است. خلاصه نتایج به‌دست آمده از این آزمون در جدول (۸) آمده است.

جدول ۸: ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

Table 8. Correlation coefficients between research variables

تفکر انتقادی	
سن	آماره پیرسون ۰/۲۳
تحصیلات	معناداری ۰/۰۰۰
	آماره پیرسون ۰/۰۲
جنسیت	معناداری ۰/۶۵
	آماره کای دو ۱۴۴/۸
	معناداری ۰/۰۰۰

(***) $P < 0.01$

با توجه به نتایج جدول (۸) ضرایب همبستگی بین متغیرهای جمعیت شناختی (سن، تحصیلات و جنس) با متغیر تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان شهرضا به ترتیب سن ($r=0.23$ و $P < 0.01$)، تحصیلات ($r=0.02$ و $P > 0.01$) و جنسیت ($\chi^2=144/8$ ، $p < 0.01$) به دست آمده است؛ بنابراین این نتیجه حاصل می‌شود که بین تفکر انتقادی دانش‌آموزان با متغیرهای جمعیت شناختی سن و جنسیت خانواده ارتباط معنادار وجود دارد؛ ولی بین متغیر جمعیت شناختی، تحصیلات و تفکر انتقادی دانش‌آموزان ارتباط معناداری وجود ندارد. به منظور بررسی دقیق‌تر تأثیر تحصیلات والدین در میزان تفکر انتقادی دانش‌آموزان از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول (۹) دیده می‌شود.

جدول ۹: تأثیر تحصیلات والدین در میزان تفکر انتقادی دانش‌آموزان

Table 9. The effect of parents' education on the level of students' critical thinking

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری
بین گروهی	۱۰۲/۳۳	۵	۲۰/۴۶	۰/۸۹	۰/۴۸
درون گروهی	۱۵۴۵۰/۴۱	۶۷۸	۲۲/۷۸		
کل	۱۵۵۵۲/۷۳	۶۸۳			

بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس (جدول ۹) تحصیلات والدین در میزان تفکر انتقادی دانش‌آموزان با $F=0.89$ و سطح معناداری ۰/۴۸ نقش معناداری ندارد ($P > 0.05$)؛ در نتیجه نیازی به مقایسه‌های چندگانه نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

والدین به عنوان اولین مسئولان تربیتی فرزندان شناخته می‌شوند و مهم‌ترین نقش را در مهارت‌آموزی فرزندان ایفا می‌کنند. یکی از مباحثی که با توجه به افزایش میزان مصرف رسانه‌ها در بین اقشار مختلف جامعه مورد توجه است، این است که مخاطبان رسانه‌ها برخوردار از محتوای منتقدانه با محتوای رسانه‌ها داشته باشند. به این معنی که هر نوع محتوای رسانه‌ای را بر اساس صحت و اعتبار محتوایی پذیرا شوند. در این میان والدین به عنوان الگوی فرزندان در استفاده از رسانه‌ها نقش کلیدی دارند. در پژوهش حاضر نقش ویژگی‌های جمعیت شناختی والدین و سطح سواد رسانه‌ای آنها بر تفکر انتقادی فرزندان مورد توجه و تمرکز قرار گرفته است. تفکر انتقادی از جمله مهارت‌های پیش‌نیازی است که همه افراد جامعه و به ویژه نوجوانان برای برخورد با مسائل مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و به ویژه رسانه‌ای به آن نیاز دارند. نتایج

پژوهش نشان‌دهنده آن است که سطح سواد رسانه‌ای والدین بر تفکر انتقادی فرزندان اثرگذار است. این یافته با نتایج یافته‌های عجم و یعقوبی (۱۳۹۹)، سراجی و همکاران (۱۳۹۸)، علیزاده و همکاران (۱۳۹۷)، نصیری و همکاران (۱۳۹۵)، آرت (۲۰۱۸) و راسموسن و همکاران (۲۰۱۶) هم سو است. یافته‌های پژوهش‌های مختلف در این زمینه نشان داده است، والدینی که با نگاه انتقادی از رسانه‌های مختلف استفاده می‌کنند، فرزندان‌شان نیز با حساسیت بیشتری از محتوای رسانه‌ها بهره می‌گیرند و منتقدانه‌تر عمل می‌کنند. در مقابل هرچه والدین در مقابل رسانه‌ها منعطف‌تر باشند و تمام محتوای رسانه‌ها را بدون هیچ بحث و نقدی پذیرا باشند، فرزندان‌شان نیز در مقابل محتوای رسانه‌ها منفعل‌تر عمل می‌کنند (اصلائی و همکاران، ۱۳۹۸). این مسئله اهمیت نقش الگوسازی والدین را برای فرزندان‌شان بازگو می‌کند. طبیعی است که با توجه به حجم وسیع رسانه‌ها جامعه برای حفظ ارزش‌های فرهنگی اجتماعی خود نیازمند کاربران منتقد و فعال است، نه منفعل و آسیب‌پذیر؛ بنابراین ارتقای سطح سواد رسانه‌ای افراد جامعه از ضروریات ابقای ارزش‌های فرهنگی و تاریخی جامعه است.

به‌علاوه، با توجه به اینکه امروزه استفاده از گوشی‌های هوشمند در بین تمامی گروه‌های سنی رواج پیدا کرده است و بیشتر کاربران این گوشی‌ها حداقل در یک یا دو شبکه اجتماعی گسترده مانند واتس‌آپ یا تلگرام عضو هستند (خوش‌فر و میرزاخانی، ۱۳۹۷)، برای پژوهشگران جالب‌توجه بود که بدانند، آیا سن والدین در تفکر انتقادی فرزندان اثرگذار است یا خیر. نتایج نشان‌دهنده آن است که بین سن والدین و تفکر انتقادی فرزندان رابطه معنادار وجود دارد. هرچه میزان سن والدین کمتر باشد، تفکر انتقادی فرزندان بیشتر است. به نظر محققان این پژوهش، دلیل این امر به احتمال این است که والدین جوان با دانش و آگاهی بیشتری از فناوری‌های روز استفاده می‌کنند و اغلب کاربر فضای مجازی و با این فضا آشنا هستند. در صورتی که والدین سنین بالاتر به‌طور معمول کمتر در فضای مجازی حضور دارند، سطح سواد رسانه‌ای کمتری دارند و اغلب به اندازه والدین جوان بر مخاطرات و امکانات فضای مجازی مسلط نیستند. گفتنی است که بین سن والدین و تفکر انتقادی فرزندان رابطه وجود دارد؛ ولی سطح تحصیلات والدین تأثیری بر تفکر انتقادی فرزندان ندارد. این یافته نشان‌دهنده این مطلب است که سواد رسانه‌ای موضوعی جدا از سواد مکتب‌خانه‌ای است (پاکدامن ساوجی، ۱۳۹۱؛ چیت‌ساز، ۱۳۹۹؛ Shapiro & Celot, 2011). والدین ممکن است از نظر تحصیلات آکادمیک در سطح دکترا یا حتی در بالاترین مجامع علمی دارای شغل و مرتبه باشند؛ ولی سطح سواد رسانه‌ای آنها پایین‌تر از والدینی است که سواد آکادمیک آنها حتی در سطح ابتدایی نیست (باباپیرعلی، ۱۳۹۷؛ کرمی نامیوندی و همکاران، ۱۳۹۶؛ Schmidt, 2015).

یافته دیگر پژوهش حاضر این است که جنسیت والدین در میزان تفکر انتقادی فرزندان‌شان اثرگذار است. پدران نسبت به مادران نقش بیشتری در تفکر انتقادی فرزندان‌شان دارند. در تبیین این یافته باید به این نکته توجه داشت که طبق پژوهش‌های انجام‌شده در ایران (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۱؛ میرفردی و ولی نژاد، ۱۳۹۶) میزان دسترسی مردان به فضای اینترنت بیشتر از زنان و همچنین اهداف استفاده از رسانه‌ها در بین زنان و مردان متفاوت است. زنان از رسانه‌ها بیشتر برای سرگرمی، برقراری ارتباط و تعامل با دوستان و خویشان استفاده می‌کنند. در صورتی که مردان از رسانه بیشتر برای مطلع شدن از اخبار روزانه و بحث و تحلیل مسئله اجتماعی و سیاسی استفاده می‌کنند (میرفردی و ولی نژاد، ۱۳۹۶؛ آرمین و همکاران، ۱۳۹۴، کلانتری و همکاران، ۱۳۹۱). طبیعی است که در جریان اهداف استفاده از رسانه‌ها میزان سواد رسانه‌ای آنها نیز متغیر خواهد بود؛ از این رو، به نظر می‌رسد، والدین پدر با توجه به اینکه بیشتر از مادران در فضای

رسانه‌ای درگیر هستند، از مخاطرات و صحت و سقم اطلاعات نیز مطلع تر بوده و با حساسیت ویژه‌ای سعی می‌کنند، نگاه انتقادی خود به رسانه‌ها را نیز به فرزندانشان منتقل کنند. به نظر می‌رسد، والدین پدر به‌جای اینکه اطلاعات را سریع بپذیرند، تلاش می‌کنند، تمام جوانب اطلاعات را تجزیه و تحلیل کنند.

با توجه به نتایج به‌دست آمده از پژوهش پیشنهاد می‌شود:

- ۱- به والدین پیشنهاد می‌شود، سطح سواد رسانه‌ای خود را از طرق مختلف از جمله مطالعه، شرکت در کارگاه‌های آموزشی، بحث و گفتگو با اطرافیان و تماشای برنامه‌های مرتبط با این زمینه افزایش دهند و از این سواد برای رشد مهارت‌آموزی فرزندانشان در زمینه تفکر انتقادی استفاده کنند.
- ۲- سواد رسانه‌ای مقوله‌ای جدا از سواد آکادمیک است، پس برای رشد آگاهی و سطح سواد رسانه‌ای افراد جامعه از طرق مختلف از جمله برگزاری کارگاه‌های آموزشی، شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌های ملی محلی، گفتمان‌های خویشاوندی، برنامه‌های تفریحی و سرگرمی استفاده می‌شود.
- ۳- رشد مهارت‌های تفکر انتقادی بهتر است، از سنین کودکی شروع شود؛ بنابراین به برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی پیشنهاد می‌شود، مطالب درسی را به گونه‌ای ارائه دهند که دانش‌آموزان بتوانند مهارت‌های تفکر انتقادی خود را تقویت کنند.
- ۴- برای تقویت سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی در فرزندان پیشنهاد می‌شود، والدین بعد از تماشای هر برنامه تلویزیونی این سؤال‌ها را از فرزندان خود بپرسند: مفهوم و هدف واقعی از تهیه این برنامه چه بوده است؟ نکات مثبت برنامه چه بوده است؟ نکات منفی برنامه چه بوده است؟ آیا این برنامه ارزش تکرار تماشا دارد؟ به این ترتیب فرزندان با دقت بیشتری برنامه‌ها را تماشا می‌کنند و دیدگاه انتقادی‌شان تقویت می‌شود.
- ۵- والدین باید از هر فرصتی در زندگی برای گفتگوی مسالمت‌آمیز با فرزندان استفاده کنند. یکی از بهترین زمان‌ها برای گفتگوی والدین و فرزندان بعد از تماشای برنامه‌هایی است که به‌خصوص با همدیگر تماشا کرده‌اند. به این ترتیب والدین از دیدگاه‌های فرزندان خود درباره مسائل مختلف مطلع می‌شوند و راهنمایی‌های لازم را در جهت تقویت تفکر انتقادی و افزایش سواد رسانه‌ای به آنها ارائه می‌دهند.
- ۶- والدین باید با هدفمندی و براساس یک برنامه از پیش تعیین شده مدت زمان مواجهه فرزندان با رسانه‌ها و نوع برنامه‌هایی که فرزندان مشاهده می‌کنند، از جمله مستند، علمی تخیلی، اجتماعی و ... را کنترل و نظارت کنند تا از پیامدهای ناصحیح رسانه بر فرزندان جلوگیری کنند و از سوی دیگر سواد رسانه‌ای فرزندان را تقویت کنند؛ به این سبب که به آنها می‌آموزند، لازم نیست، همه اوقات و سرگرمی خود را با رسانه سپری کنند.

منابع

اصلائی، غلامرضا، عظیمی، امین، و سلیمانی، نسیم (۱۳۹۸). رابطه بین سبک‌های نظارتی والدین و امنیت اینترنتی فرزندان در میان دانش‌آموزان دختر و پسر شهر دزفول. *فناوری آموزش*، ۲۹(۴)، ۲۴-۵.
<https://doi.org/10.22061/jte.2018.3959.1969>

انصاری، سعید، سراجی، فرهاد، و یوسف زاده، محمدرضا (۱۴۰۰). چستی، چرایی و چگونگی آموزش سواد رسانه‌ای در دوره ابتدایی. *فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۱۱(۴)، ۱۷۴-۱۲۷.

https://ictedu.sari.iau.ir/article_682258.html?lang=fa

آرمن، سید عزیز، فرازمنند، حسن، و دانش، حمیده (۱۳۹۴). بررسی اثر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر شاخص نابرابری

جنسیتی. *فصلنامه اقتصاد مقداری*، ۱۲(۲)، ۱۰۴-۸۷. <https://doi.org/10.22055/jqe.2015.11885>

باباپیرعلی، سمیه (۱۳۹۷). نقش سواد رسانه‌ای در تجزیه و تحلیل و الگوپذیری مخاطبان از تبلیغات اقناعی تلویزیون.

ماهنامه مدیریت رسانه، ۴۳، ۹۱-۱۱۰. https://www.mediamgt.ir/article_165603.html

مایرز، چت (۱۳۸۳). *آموزش تفکر انتقادی*. (خدایار اسمعیلی، مترجم). سمت. (اثر اصلی منتشر شده

در ۱۹۸۶).

چیت‌ساز، مهدیه (۱۳۹۹). آسیب‌ها و پیامدهای ناشی از عدم آشنایی والدین با مهارت‌های سواد رسانه‌ای. *فصلنامه علمی-تخصصی مبلغان*، ۱(۲)، ۶۹-۵۹. <https://doi.org/10.22081/RT.2020.69157>

حاجی زاده، معصومه، و حاجی زاده شبانی، اصغر (۱۳۹۶). سواد رسانه‌ای، تفکر انتقادی و نقش خانواده. *چهارمین همایش علمی پژوهشی استانی «از نگاه معلم»*، بندرعباس. <https://civilica.com/doc/778662/>

خوش فر، غلامرضا، و میرزاخانی، شهربانو (۱۳۹۷). چگونگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی؛ زمینه‌ها و عوامل (مورد مطالعه: جوانان شهر گرگان). *رسانه*، ۲۹(۴)، ۲۴-۵. https://qjmn.farhang.gov.ir/article_84918.html

دی گاتانو، گلوریا (۱۳۹۳). *فرزندپروری در عصر رسانه*. (محمدرضا رستمی، و فروغ ادریسی، مترجم). همشهری. (اثر اصلی منتشر شده در ۲۰۰۴).

سراجی، فرهاد، شریفی، مجید، هدایتی، جواد، و شریفی، سعید (۱۳۹۸). رابطه میزان سواد رسانه‌ای با تفکر انتقادی دانشجویان. *پژوهش‌نامه آموزش عالی*، ۱۲(۴۷)، ۱۰۱-۱۲۵. https://journal.sanjesh.org/article_37142.html

سلطانیان، حسین، تقی پور، فائزه و بیکری، حمیدرضا (۱۴۰۱). ارائه الگوی آگاه‌سازی مخاطب برای برون‌رفت از فریب‌کاری رسانه (مبنتی بر محیط خانواده). *اخلاق*، ۴۵، ۱۳۰-۱۰۵. <https://doi.org/10.22081/JARE.2022.63843.1745>

سلیمانی، شیرین، مکی آل آقا، بدیع‌الزمان، و اعتماد اهری، علاءالدین (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین سواد رسانه‌ای والدین و جایگاه اجتماعی-اقتصادی خانواده با انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه. *مجله روان‌شناسی اجتماعی*، ۱۰، ۹۴۰-۹۳۳. <https://www.sid.ir/paper/93197/fa>

طلوعی، علی (۱۳۹۱). *سواد رسانه‌ای، درآمدهای بر شیوه یادگیری و سنجش*. نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها.

عجم، علی‌اکبر، و یعقوبی، عذرا (۱۳۹۹). بررسی تأثیر میزان سواد رسانه‌ای معلمان با گرایش به تفکر انتقادی آنان،

فصلنامه مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۲(۲)، ۷۹-۶۰. <https://jobssar.ir/fa/downloadfilepdf-fc39767fba08c599cf88813c92cc54a8>

عزیزی، مریم، فتحی و اجارگاه، کورش، پوشنه، کامبیز، و گرانمایه پور، علی (۱۴۰۱). طراحی الگوی برنامه درسی سواد رسانه‌ای در دوره ابتدایی نظام آموزش و پرورش. *مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی*، ۱۵(۱)، ۵۸-۳۳.

<https://doi.org/10.52547/MPES.15.1.33>

علیزاده، رقیه، عبدلی، جواد، و حداد، زهرا (۱۳۹۷). بررسی تأثیر آموزش سواد رسانه‌ای بر مهارت‌های تفکر انتقادی دانش‌آموزان پایه هشتم متوسطه در شهرستان ارومیه. *مطالعات رسانه‌ای*، ۴۰، ۱۱۷-۱۳۲.

<https://sanad.iau.ir/Journal/mediastudies/Article/791275>

فاطمی، سیدمحمد (۱۳۹۷). تربیت رسانه‌ای در عصر اطلاعات و چالش‌های فراوی آن. *پویش در آموزش علوم انسانی*،

https://humanities.cfu.ac.ir/article_797.html. ۱۸-۳۴، (۳) ۱۱

کرمی نامیوندی، سجاد و شریفی، مهدی، و جنوی، المیرا (۱۳۹۶). شناسایی راهکارهای افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان دانشگاه‌های کشور. *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، ۹۲، ۹۹-۱۲۴.

<https://doi.org/10.22082/cr.2017.58194.1270>

کلانتری، عبدالحسین و حسینی، حسین، و علی پور درآوری، اکرم (۱۳۹۱). سنجش تأثیر جنسیت بر مصرف رسانه‌ای در ایران (تحلیل ثانویه داده‌های پیمایشی ملی). *زن در توسعه و سیاست*، ۱۰ (۴)، ۷۹-۹۹.

<https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.30576>

پاکدامن ساوجی، آذر، گنجی، کامران، و احمدزاده، محمود (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *رفاه اجتماعی*، ۴۷، ۲۶۵-۲۴۵.

https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1131&sid=1&slc_lang=fa

محمدرجبی، علی (۱۳۹۷). *راهنمای فرزندپروری در عصر دیجیتال*. رواق اندیشه.

موسویان، مرتضی، افراسیابی، محمدصادق، و صالحی امیری، رضا (۱۳۹۶). *سواد رسانه‌ای و مسئولیت اجتماعی*، همایش ملی *سواد رسانه‌ای و مسئولیت اجتماعی* (شقایق، مهاجری، و ویراستار). انتشارات پشتیبان.

میرفردی، اصغر، و ولی نژاد، عبدالله (۱۳۹۶). تحلیل تفاوت زنان و مردان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی. *مجله جهانی رسانه*، ۱۲ (۲)، ۱۱۲-۱۳۲. https://gmj.ut.ac.ir/article_67002.html

نصیری، بهاره، بختیاری، آمنه، و حسینی، هادی (۱۳۹۵). آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان پایه ششم با رویکردی بر تفکر انتقادی. *فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۲، ۸۳۷-۸۱۹. https://www.jiera.ir/article_65029.html

نصیری، معصومه (۱۳۹۶). *سواد رسانه‌ای و خانواده* (علی مهدی‌زاده، نصیر پورعلی، و مرتضی چشمه‌نور، ویراستار). انتشارات پشتیبان.

References

- Art, S. (2018). Media literacy and critical thinking. *International Journal of Media and Information Literacy*, 3(2), 66-71. <https://cyberleninka.ru/article/n/media-literacy-and-critical-thinking>
- Aslani, G., Azimi, S., & Soleimani, N. (2019). Relationship between parenting styles and internet safety of children among male and female students of dezful. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 14(1), 211-220. <https://doi.org/10.22061/jte.2018.3959.1969> [In Persian].
- Alizadeh, R., Abdoli, J., & Haddad, Z. (2018). The impact of media literacy education thinking skills Eight high school students in the city of Orumiyeh critical. *Media Studies*, 40(13), 117-132. <https://sanad.iau.ir/Journal/mediastudies/Article/791275> [In Persian].
- Azizi, M., FathiVajarghah, K., Poushaneh, K., & Gheranmayehpoor, A. (2022). Designing the desired model of media literacy curriculum in the elementary school education system. *Journal of Management and Planning in Educational System*, 15(1), 33-58. <https://doi.org/10.52547/MPES.15.1.33> [In Persian].
- Ajjam, A., & Yaghoubi, A. (2020). Investigating the impact of teachers' media literacy with their tendency towards critical thinking. *Quarterly Journal of Studies and Research in Behavioral Sciences*, 2(2), 60-79. <https://jobssar.ir/fa/downloadfilepdf-fc39767fba08c599cf88813c92cc54a8> [In Persian].

- Ansari, S., Seraji, F., & Yousefzadeh, M. R. (2021). What, Why and How media literacy education in the primary Course. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 11(4), 127-174. https://ictedu.sari.iau.ir/article_682258.html?lang=en [In Persian].
- Armen, S., A., Farazmand, H., & Danesh, H. (2015). Effects of ICT on gender inequality index. *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 12(2), 7-104. <https://doi.org/10.22055/jqe.2015.11885> [In Persian].
- Baba pirali, S. (2018). The role of media literacy in the analysis and modeling of the audience from persuasive television advertisements. *Media Management*, 6(43), 91-110. https://www.mediamgt.ir/article_165603.html?lang=en [In Persian].
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160(4), 395-401. <https://doi.org/10.1001/archpedi.160.4.395>
- Browne, M. N., & Keeley, S. M. (2007). *Asking the Right Questions: A Guide to Critical Thinking*. Pearson Education. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781292068718_A24315089/preview-9781292068718_A24315089.pdf
- Chitsaz, M. (2020). Damages and consequences caused by parents' lack of familiarity with media literacy skills. *Missionaries scientific-specialized quarterly*, 1(2), 59-69. <https://doi.org/10.22081/RT.2020.69157> [In Persian].
- DeGaetano, G. (2014). *Parenting well in a media age: keeping our kids human*. (M. R. Rostam, & F. Edrisi, Trans). Hamshahri Publication. (Orgonal work published in 2004). [In Persian].
- Dubey-Jhaveri, A., & Cheung, C. K. (2016). Media literacy and critical thinking: perspectives and pedagogies. *The International Encyclopedia of Media Literacy*. 10.13140/RG.2.2.10500.55686
- Dwyer, C. P., Hogan, M. J., & Stewart, I. (2014). An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking skills and Creativity*, 12, 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2013.12.004>
- Edwards, S. L. (2007). Critical thinking: A two-phase framework. *Nurse education in practice*, 7(5), 303-314. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2006.09.004>
- Facione, N. C., & Facione, P. A. (1994). The "California Critical Thinking Skills Test" and the national league for nursing accreditation requirement in critical thinking. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=3a401f687d948698277680c499d08f53305d4e65>
- Fatemi, S. M. (2018). Media training in the information age and the challenges facing it. *Pouyesh in Humanities Education*, 4(11), 18-36. https://humanities.cfu.ac.ir/article_797.html?lang=en [In Persian].
- Giraldo-García, R., Roy, M., & Alotebi, H. (2015). The interplay of technology and critical thinking skills in the 21st century blended classroom. *International Journal of Advanced Research in Education Technology*, 2(3), 32-35. https://www.researchgate.net/publication/321934531_The_Interplay_of_Technology_and_Critical_Thinking_Skills_in_the_21st_Century_Blended_Classroom
- Gul, R., Cassum, S., Ahmad, A., Khan, S., Saeed, T., & Parpio, Y. (2010). Enhancement of critical thinking in curriculum design and delivery: A randomized controlled trial for educators. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3219-3225. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.491>
- Hobbs, R. (2017). Measuring the digital and media literacy competencies of children and teens. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 253-274). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809481-5.00013-4>
- Hajizadeh, M., & Hajizadeh Shabani, A. (2017). Media literacy, critical thinking and the role of the family. *The 4th Provincial Scientific Conference from the Teacher*, Bandar Abbas. <https://civilica.com/doc/778662/> [In Persian].
- Johnson, G. (2013). Tactile input features of hardware: Cognitive processing in relation to digital device. *IJRRAS: International Journal of Research and Reviews in Applied Science*, 14(2), 464-469. <https://espace.curtin.edu.au/handle/20.500.11937/39466>

- Khoshfar, G., & Mirzakhani, S. (2019). The way social networks are used; backgrounds and causes (Case Study: Youth of City of Gorgan. *Rasaneh*, 29(4), 5-24. https://qjmn.farhang.gov.ir/article_84918.html?lang=en [In Persian].
- Karami Namivandi, S., Sharifi, S. M., & Janavi, E. (2018). Identifying solutions for increasing media and information literacy among faculty members and students of Iranian universities. *Communication Research*, 24(92), 99-124. <https://doi.org/10.22082/cr.2017.58194.1270> [In Persian].
- Kalantari, A., Hassani, H., & Alipour Darvari, A. (2013). Gender and media: A comparative analysis of impact of gender on media usage in Iran (Secondary Analysis of Survey of National Data). *Woman in Development & Politics*, 10(4), 79-99. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2013.30576> [In Persian].
- Lee, L., Chen, D. T., Li, J. Y., & Lin, T. B. (2015). Understanding new media literacy: The development of a measuring instrument. *Computers & Education*, 85, 84-93. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.02.006>
- Livingstone, S. (2014). Developing social media literacy: How children learn to interpret risky opportunities on social network sites. *Communications*, 39, 283-303. <https://doi.org/10.1515/commun-2014-0113>
- Meyers, C. (2004). *Teaching students to think critically* (K. Esmaili, Trans). Samt. (Original work published 1986). [In Persian].
- Mohammad Rajabi, A. (2018). *A guide to parenting in the digital age*. Ravaghendeisheh. [In Persian].
- Mousavian, M., Afrasiabi, M. P. & Salehi Amiri, R. (2017). *Media Literacy and Social Responsibility, National Conference on Media Literacy and Social Responsibility* (S. Mohajeri, Ed). Poushtiban publications. [In Persian].
- Mirfardi, A., & Valinezhad, A. (2018). Analysis of differences between women and men in the use of social networks. *Global Media Journal-Persian Edition*, 12(2), 112-132. https://gmj.ut.ac.ir/article_67002.html?lang=en [In Persian].
- Nasiri, B., Bakhtiari, A., & Hosseini, H. (2018). Media literacy training for sixth grade students with a critical thinking approach. *Journal of Research in Educational Systems*, 12, 819-837. https://www.jiera.ir/article_65029.html?lang=en [In Persian].
- Nasiri, M. (2017). *Media Literacy and Family* (A. Mehdizadeh, N. Pourali, & M. Cheshmenour, Eds). Poushtiban publications. [In Persian].
- Ocak, G., Eǧmir, E., & Ocak, İ. (2016). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 63-91. <https://doi.org/10.17556/jef.27258>
- Ofcom, U. K. (2019). *Children and parents: Media use and attitudes report 2019*. <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research/childrens/children-and-parents-media-use-and-attitudes-report-2019>
- O'Neill, B. (2010). Media literacy and communication rights. *International communication gazette*, 72(4-5), 323-338. <https://doi.org/10.1177/1748048510362445>
- Pakdaman Savoji, A., Ganji, K., & Ahmadzadeh, M. (2013). The effect of life skills training (LST) on achievement motivation and academic achievement of students. *Social welfare quarterly*, 12(47), 245-265. https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1131&sid=1&slc_lang=fa [In Persian].
- Potter, W. J. (2010). The state of media literacy. *Journal Of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4), 675-696. <https://doi.org/10.1080/08838151.2011.521462>
- Potter, W. J. (2013). Review of literature on media literacy. *Sociology Compass*, 7(6), 417-435. <https://doi.org/10.1111/soc4.12041>
- Pratiwi, I., Andajani, K., & Putra, A. P. (2019). Promotion of media literacy for the early childhood's parents. *Indian Journal of Public Health Research & Development*, 10(6). <https://doi.org/10.5958/0976-5506.2019.01498.0>

- Rasmussen, E. C., White, S. R., King, A. J., Holiday, S., & Densley, R. L. (2016). Predicting parental mediation behaviors: the direct and indirect influence of parents' critical thinking about media and attitudes about parent-child interactions. *Journal of Media Literacy Education*, 8(2), 1-21. <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol8/iss2/1/10.23860/JMLE-2016-08-02-01>
- Rich, M. (2014). Moving from child advocacy to evidence-based care for digital natives. *JAMA pediatrics*, 168(5), 404-406. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2014.55>
- Seraji, F., Sharifi, M., Hedayati, J., & Sharifi, S. (2019). The relationship between media literacy rates and students' critical thinking. *Higher Education Letter*, 12(47), 101-125. https://journal.sanjesh.org/article_37142.html?lang=en [In Persian].
- Soltanyan, H., taghipour, F., & paykari, H. (2022). Presenting a model based on informing the audience in order to overcome the deception of the media based on the family environment. *Quarterly Scientific Journal of Applied Ethics Studies*, 45, 105-130. <https://doi.org/10.22081/jare.2022.63843.1745> [In Persian].
- Soleymani, S., Maki Aleagha, B., & Etemad Ahari, A. (2019). Investigating the relationship between parental media literacy and students' academic achievement motivation. *Journal Of Psychological Science*, 18(80), 933-940. <https://sid.ir/paper/93197/en> [In Persian].
- Scheibe, C., & Rogow, F. (2015). *12 Basic ways to integrate media literacy and critical thinking into any curriculum*. <https://B2n.ir/p74324>
- Schmidt, H. (2015). The media and the literacies: media literacy, information literacy. *Journal of Effective Teaching*, 12(1), 64-77.
- Shapiro, H., & Celot, P. (2011). *Testing and refining criteria to assess media literacy levels in europe*. Final Report. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4cbb53b5-689c-4996-b36b-e920df63cd40>
- Silverblatt, A., Miller, D. C., Smith, J., & Brown, N. (2014). *Media literacy: Keys to interpreting media messages: Keys to interpreting media messages* (4th Edition). Praeger. <https://a.co/d/49fMbZ7>
- Steinbrink, J. E., & Cook, J. W. (2003). Media literacy skills and the "war on terrorism". *The Clearing House*, 76(6), 284-288. <https://doi.org/10.1080/00098650309602020>
- Thoman, E., & Jolls, T. (2005). Media Literacy Education: Lessons from the Center for Media Literacy. *Yearbook of the National Society for the Study of Education*, 107(3), 180-205. <https://doi.org/10.1177/016146810810701309>
- Topoğlu, O. (2014). Critical thinking and music education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2252-2256. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.554>
- Tolouei, A. (2012). *Media literacy, an income on the way of learning and assessment*. Publication of the Ministry of Culture and Islamic Guidance, Office of Media Studies and Planning. [In Persian].
- Wade, W. P. (2014). Bridging critical thinking and media literacy through integrated courses. *CDTL Brief*, 17(2), 2-5. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84893003363&origin=inward&txGid=722a425616da0237280143a264155fd4>
- Weintraub Austin, E., & Pinkleton, B. E. (2001). The role of parental mediation in the political socialization process. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(2), 221-240. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4502_2